

<https://doi.org/10.37919/0201-419X-2024.101.2>

УДК 81'42:7.041.5-028.16:821.161.2-31О.Довженко

МОВНЕ ПОРТРЕТУВАННЯ В ПОВІСТІ ОЛЕКСАНДРА ДОВЖЕНКА «ЗАЧАРОВАНА ДЕСНА»

ГРЕЩУК

Василь Васильович,

доктор філологічних наук, професор
кафедри української мови,
Прикарпатський національний
університет імені Василя
Стефаника;

вул. Лесі Українки, 1, м. Івано-
Франківськ, 76018;

e-mail: vasy.greshchuk@pnu.edu.ua

ORCID: 0000-0002-7011-3911

Vasyl

GRESHCHUK,

Doctor of Philological Sciences,
Professor at the Department of
Ukrainian Language,

Vasyl Stefanyk Precarpathian
National University;

1 Lesi Ukrainky St., Ivano-Frankivsk
76018, Ukraine;

e-mail: vasy.greshchuk@pnu.edu.ua

ГРЕЩУК

Валентина Василівна,

кандидат філологічних наук, доцент
кафедри української мови,
Прикарпатський національний
університет імені Василя
Стефаника;

вул. Лесі Українки, 1 м. Івано-
Франківськ, 76018;

e-mail: valenty.greshchuk@pnu.edu.ua

ORCID: 0000-0001-5702-6824

Valentyna

GRESHCHUK,

Candidate of Philological
Sciences, Associate Professor at the
Department of Ukrainian Language,
Vasyl Stefanyk Precarpathian
National University;

1 Lesi Ukrainkay St., Ivano-Frankivsk
76018, Ukraine;

e-mail: valenty.greshchuk@pnu.edu.ua

У статті з'ясовано мовні портрети персонажів повісті О. Довженка «Зачарована Десна». Мовні характеристики персонажів визначались на основі як авторських інтерпретацій мови кожного персонажа, так і безпосередніх зразків їхньої прямої мови. Як засвідчило дослідження, мовне портретування персонажів повісті здійснено філігранно. Кожен із мовних портретів персонажів відзначається певним складом специфічних, своєрідних лексико-граматичних рис, які увиразнюють і індивідуалізують художні образи.

Ключові слова: мовний портрет, О. Довженко, повість «Зачарована Десна», мовна характеристика, словесно-художні засоби, індивідуалізація художніх образів.

Мовна характеристика персонажів або мовний портрет, як засвідчують словники лінгвістичних термінів, – це «показ індивідуальних особливостей персонажів літературного твору за допомогою їхньої мови (особливого добору слів, виразів, мовних зворотів тощо як засобу художнього зображення дійових осіб) та опису манери мовлення. <...> У творах художньої літератури мова є засобом художнього зображення, засобом створення мовного портрета персонажа» [Ганич 1985: 132]. Певні особливості має і авторська мова, яка, на відміну від мови персонажів, орієнтована, за деякими винятками, на писемну мову [Українська 2004: 361], і вона теж потребує детального аналізу в контексті вивчення лінгвальних засобів індивідуалізації художніх образів.

Дослідники мови творів Олександра Довженка звернули увагу на вправне мовне портретування персонажів, зазначивши, що для таких словесних образів «письменник знаходить відповідні словесно-художні засоби, причому одні образи постають перед нами в яскравій безпосередній авторській характеристиці, в передачі мовою «від автора», інші – переважно в характеристиці власною, прямою мовою цих персонажів, виявленій у монолозі чи діалозі» [Білодід 1959: 11].

У цій статті ставимо за мету проаналізувати мовну характеристику автора і персонажів кіноповісті Олександра Довженка «Зачарована Десна».

Мова аналізованої повісті демонструє яскраву палітру мовних портретів персонажів, яким певною мірою протистоїть лінгвальний образ самого автора. Авторський мовний портрет увиразнює передовсім низка характерних ознак за різними параметрами. З погляду нарації, манери розповіді – це мова освіченої, інтелігентної людини-митця, мова внормована, яка варіюється залежно від зображуваних подій, ситуацій, вражень, викликаних спогадами про дитинство, першими радощами, вболіваннями і чарами перших захоплень дитячих (Довженко 1978: 5). Роздуми автора щодо причини спогадів про його дитячий світ вербалізовано ускладненими синтаксичними конструкціями із нормативними, з деякими винятками, лексичними компонентами, пор.: *Що викликає їх? Довгі роки розлуки з землею батьків, чи то вже так положено людині,*

що приходять час, коли вивчені в давно минулому дитинстві байки й молитви виринають у пам'яті і заповняють всю її оселю, де б не стояла вона. А може, те й друге разом і в такій же мірі, як і непереможне бажання, перебираючи дорогоцінні дитячі іграшки, що завжди десь проглядають у наших ділах, усвідомити свою природу на ранній досвітній зорі коло самих її перших джерел (Довженко 1976: 5). Наведений сегмент не містить багато художніх засобів образотворення, зазвичай притаманних авторській мові, його сугестія детермінована змістом, інформативністю.

Нові штрихи до мовного портрета автора вносить спогадовий дискурс. Авторська мова від третьої особи час від часу чергується із мовою від першої особи персонажа Сашка, автора повісті в дитинстві, і ця обставина вносить нові ознаки в мову автора, пов'язані з використанням здебільшого простіших за структурою речень, лексики, властивої зображуванім подіям, певних художніх засобів, пор.: *Найкращою рибою дід вважав линину. Він не ловив линів у озерах ні волоком, ні топчійкою, а якось неначе брав їх з води прямо руками, як китайський фокусник. Вони ніби самі пливли до його рук. Казали, він знав таке слово* (Довженко 1976: 9).

Задушевно-лірична тональність розповіді автора, відповідно до її змісту, може набувати виразних патетичних образних, метафоричних обертонів, пор.: *Я син свого часу і весь належу сучасникам своїм. Коли ж обертаюсь я часом до криниці, з якої пив колись воду, і до моєї білої привітної хатини і посилаю їм у далеке минуле своє благословення, я роблю ту лише «помилку», яку роблять і робитимуть, скільки й світ стоятиме, душі народні живі всіх епох і народів, згадуючи про незабутні чари дитинства. Світ одкривається перед ясними очима перших літ пізнання, всі враження буття зливаються в невмирущу гармонію, людяну, дорогоцінну. Сумно і смутно людині, коли висихає і сліпне уява, коли, обертаючись до найдорожчих джерел дитинства та юнацтва, нічого не бачить вона дорогого, небуденного, ніщо не гріє її, не будить радості ані людяного суму. Безбарвна людина ота, яку посаду не посідала б вона, і труд її, не зігрітий теплим промінням часу, безбарвний* (Довженко 1976: 60–61).

Центральним персонажем повісті є її автор у дитячі роки – Сашко. Його лінгвальна характеристика ґрунтується на дитячих ремінісценціях, утілених у мовні форми, які зачаровують дитячою безпосередністю, щирістю, задушевністю. Граматичний лад, лексичний склад мови, художні засоби цього персонажа цілком зумовлені його дитячим світобаченням, світосприйманням, а воно доволі неординарне, оригінальне. Сам персонаж зізнається: *На чому б не спинилось моє око, скрізь і завжди я бачу щось подібне до людей, коней, вовків, гадюк, святих; щось схоже на війну, пожеар, бійку чи потоп. Все жило в моїх очах подвійним життям. Все кликало на порівняння, все було до чогось подібне, давно десь бачене, уявлене й пережите* (Довженко 1976: 24). Образне сприймання світу персонажем суттєво позначилося й на його мовному портреті. Синтаксичні конструкції віддзеркалюють неповторну творчу індивідуальність, яка виявляється в різних проявах. Це може бути живописна замальовка городу, пор.: *До чого ж гарно й весело було в нашому городі: Ото як вийти з сіней та подивитись навколо – геть чисто все зелене та буйне. А сад, було, як зацвіте весною! А що робилось на початку літа – огірки цвітуть, гарбузи цвітуть, картопля цвіте. Цвіте малина, смородина, тютюн, квасоля. А соняшника, а маку, буряків, лободи, укропу, моркви! Чого тільки не насадить наша невгамовна мати. <...> Город до того переповнявся рослинами, що десь серед літа вони вже не вміщалися в ньому. Вони лізли одна на одну, переплітались, душилися, дерлися на хлів, на стріху, повзли на тин, а гарбузи звисали з тину прямо на вулицю* (Довженко 1976: 5–6).

Відтворюючи внутрішній світ Сашка з погляду дитячого сприймання навколишньої дійсності, письменник вдається до антитези *приємно-неприємно*, із анафоричною пов'язаністю її компонентів, пор.: *Як неприємно, коли баба клене або коли довго йде дощ і не вищує. Неприємно, коли п'явка впивається в жижку, чи коли гавкають на тебе чужі пси, або гуска сичить коло ніг і червоною дзюбкою скубе за штани. А як неприємно в одній руці нести велике відро води чи полоть і пасинкувати тютюн. Неприємно, як батько приходив додому п'яний і б'ється з дідом, з матір'ю або б'є посуд. Неприємно ходив босому по стерні або сміятись у церкві, коли зробить-*

ся смішно. І їхати на возі з сіном **неприємно**, коли віз ось-ось перекинеться в річку. **Неприємно** дивитись на великий вогонь, а от на малий – **приємно**. І **приємно** обнімати лоша. Або прокинутися удосвіта і побачити в хаті теля, що найшлося вночі. **Приємно** бродити по теплих калюжах після грому й дощу, чи ловити цвучок руками, скаламутивши воду, або дивитись, як тягнуть волока. **Приємно** знайти в траві пташине кубло. **Приємно** їсти паску і крашанки. **Приємно**, коли весною вода заливає хату й сині і всі бродять, **приємно** спати в човні, в житі, в просі, в ячмені, у всякому насінні на печі. І запах всякого насіння **приємний**. **Приємно** тягати копиці до стогу, й ходити навколо стогів по насінні. **Приємно**, коли яблуко, про яке думали, що кисле, виявляється солодким. **Приємно**, коли позіхає дід і коли дзвонять на вечірні літом. І ще **приємно**, і дуже любив я, коли дід розмовляв з конем і лошам, як з людьми (Довженко 1976: 21).

У цілому ж у словесно-художньому змалюванні Сашка домінують побутово-етнографічні елементи мови із залученням дитинно-романтичних та гумористичних, що цілком закономірно й умотивовано, адже вони відтворюють побутові умови, в яких зростає персонаж і в яких закладались передумови формування його мистецького погляду на світ і таланту. Побутово-етнографічні елементи мови разом із дитячоромантичними демонструють нездоланну прив'язаність, любов до рідної землі, краю, малої батьківщини, через яку приходиться усвідомлення любові до України.

Основа мовних портретів інших персонажів теж ґрунтується на побутово-етнографічних та гумористичних мовних елементах, але кожен із них має й свою специфіку. Із них найбільш індивідуалізованою є словесно-художня характеристика баби (власне прабаби). Граматичний лад і лексикон її відбиває ознаки розмовного мовлення неосвіченої чи малоосвіченої селянки Лівобережного Полісся кінця XIX ст. Мовний портрет баби яскраво увиразнює широке використання нею проклять. О. Довженко, характеризуючи цю персонажку, зазначив: *Але без прокльонів вона не могла прожити й дня. Вони були її духовною їжею. Вони лились з її уст невпинним потоком, як вірші з натхненного поета, з найменшого приводу. У неї тоді бли-*

цали очі й червоніли щоки. Це була творчість її палкої, престарілої душі (Довженко 1976: 12). Змальовуючи образ баби, письменник в її уста неодноразово вкладає мелодійні витвори її поетичної душі у формі брутальної лайки й побажання всіляких бід, нещастя, лиха аж до смерті. Так, побачивши як Сашко повисмикував моркву в городі, яка ще не виросла як слід, а потім посадив її назад, щоб доростала, баба запричитала: – *Мати божжа, царице небесна, – гукала баба в саме небо, – голубонько моя, святая великомученице, побий його, невігласа, святим твоїм омофором! Як повисмикував він з сирієї землі оту морковочку, повисмикуй йому, царице милосердна, і повикручуй йому ручечки і ніжечки, поламай йому, свята владичице, пальчики й сугавчики, Царице небесна, заступнице моя милостива, заступись за мене, за мої молитви, щоб ріс він не вгору, а вниз, і щоб не почув він ні зозулі святої, ні божого грому. Миколаю-угоднику, скорий помочнику, святий Юрію, святий Григорію на білому коні, на білому сідлі, покарайте його своєю десницею, щоб не їв він тієї морковочки, та бодай його пранці та болячки з'їли, та бодай його шашіль поточила...* (Довженко 1976: 13).

Часом лайку баби доповнюють фольклорні наспіви у формі пісні. Ось продовження причитань баби, коли вона побачила Сашка після морквяного конфузу: – *Чого ти реवेश, бодай тобі кістка в горло?! Щоб ти кричав не переставав! – І зразу до матері божої в небо: – Мати божжа, цариця небесна! Як не дає він мені покою, не дай йому ні на тому світі, ні на сьому!.. – Потім уздріла в небесах голубів над хатою та до голубів: – Голубоньки мої, святі заступники! Та щоб же не бачив він вашого пір'ячка святого і не чув вашого туркоту небесного! Щоб не вийшло з нього ні кравця, ні шевця, ні плотника, ні молотника...*

Далі баба почала творити про мене пісню, виспівуючи її, як колядку:

Та ні орача в полі-і-і, ні косарика в лузі, //

Не дай бо-же. //

Та ні косарика в лузі, ні купця в дорозі, //

Ой ні купця в дорозі, ні рибалочки в морі.

Потім, коли голуби посідали на стріху, вона знов перейшла на урочисту прозу:

– Покарайте його, святі голубоньки, і ти, мати божжа, такою роботою, щоб не знав він ні сну, ні відпочинку, і пошліть йому, благаю вас, такого начальника... (Довженко 1976: 18).

Детально виписані прозові й поетичні прокляття з її уст, за відсутності фіксації інших зразків мови, робить їх основним маркером мовного портрета баби.

Мовна характеристика матері Сашка, уособлюючи типові риси мовлення селянки кінця ХІХ століття з її граматичним ладом і словником різко контрастує з мовною партією баби. Вона репрезентує словесними засобами інший психотип, іншу особистість. Проклять чи навіть згрубілої лексики в нім практично немає, натомість за окремими мовними елементами постає образ добродушної, закоханої у світ людини, яка випромінює добро, ласку. У неї рослини (ні, не рослини, а рослиночки) не ростуть, а *проізростають*: – Нічого в світі так я не люблю, як саджати що-небудь у землю, щоб **проізростало**. Коли вилізає саме з землі всяка **рослиночка**, ото мені радість, – любила проказувати вона (Довженко 1976: 5–6).

Здрібніло-пестливими словами так і пересипана її мова: – Ти вже проснувся, **синочку**? А я тобі ляльку принесла, **дівчинку**. Ось бачиш яка! Я глянув на ляльку. Вона мені зразу чомусь не сподобалось. Я її навіть трохи злякався: мордочка з кулачок і сиза, як печене яблуко. – Яка красива. Ну **лялечка!** – ніжно і зворушливо промовила мати. І позіхає, глянь. **Голубонько** ж ти моя **сизенька, квіточка**... (Довженко 1976: 29). Навіть якщо мати використовує прокляття, то це виняток, і воно десемантизоване на значеннево-смісловому рівні, сказати б, лагідне, власне, це прокляття тільки за формою: – **Це я плачу для діда, щоб не обижався, нехай йому добра не буде**, – радісно прошепотіла вона мені на ухо (Довженко 1976: 29). Десемантизація і нейтралізація прокляття за формою досягається контекстом його використання і ситуацією мовлення. Так, коли собака Пірат після того, як загубився на ярмарку в Борзні, через якийсь час повернувся додому зморений і худючий та розчулив усіх своєю поведінкою («упав додолу і повз до нас кроків, може, сто на животі, перекидаючись на спину і голосно плачучи від повноти щастя»), мати плакала ревно, приказуючи з невимовною усмішкою: – **Га, бодай ти здох!** Ну ви подумайте, собака,

а такий жалісний і таке витворяє. Ач як повзає. Тьху, де ти, в нечистого, взявся? (Довженко 1976: 53).

Своїми особливостями відзначається і мова батька Сашка. Автор повісті захоплений своїм батьком. Характеризуючи його, письменник, крім зовнішніх ознак, підкреслює його внутрішні якості, які слугують основою його мовного портрета. Це великі розумні сірі очі, сповнені смутку, через тяжкі кайдани неписьменності, несвободи. Попри це батькові властива внутрішня висока культура думок і почуттів, він *жарт любив, точене, влучне слово. Такт розумів і шанобливість* (Довженко 1976: 28). Залежно від ситуації мовлення, змінюється його тональність. Згорьований від смерті своїх малих дітей, гірко заривав характерними для поховального обряду словами: – *Ой сини мої, сини! Дітки мої соловейки!... Та чого ж так рано відспівали... Потім він називав нас орлятами, а вже мати – соловейками* (Довженко 1976: 26).

Зовсім іншим постає батько в його мовній характеристиці під час великодньої повені. Тут головним індивідуалізуювальним чинником мовної партії батька стає гумор, жарт, пор.: *Вся парохвія на стріхах, а в хатах соми плавають. – Христос воскрес, мокрогузи! – весело гукнув мій батько, коли човен, пропливши поверх тину в двір, стукнувся носом об стріху. – А, ну його к лихій годині, – обізвася з стріхи немолодий вже чоловік Лев Кияжця і подав батькові чарку. – Воістину воскрес. Рятуй, Петре, та хоч не смійся* (Довженко 1976: 35–36). Або: *Тут, батюшко, не «воскресенія день», а «вниз по матушці» заспівати б слід, – пожартував наш батько, сміючись* (Довженко 1976: 37).

У мовленні батька, частіше, ніж інших персонажів, трапляються позанормативні лексеми, діалектизми, передовсім східнополіських говірок, які теж увиразнюють його мовний портрет, наприклад: *парохвія, хватати, се, понімати, хахли, квит, званіс, зостатися, душогубка, звиняти, ребяцьонок* та ін.

Словесно-художня характеристика батька буде неповною, якщо не згадати про *фамільну приверженість до гострого слова*. Залежно від ситуації мовлення батько не цурається й лайки, прокляття, правда, вона становить периферію в його мовному портретуванні. Показово, що про прокляття, лайку в мові бать-

ка дізнаємось не з його мовлення, а авторської характеристики персонажа, пор.: *З чим порівняти глибину батькового горя? Хіба з темною ніччю. В великім розпачі прокляв він ім'я божє, і бог мусів мовчати* (Довженко 1976: 26–27); *А батько вилаявсь, аби замовкла мати, та й каже Макарові: – Ой рад би я людей рятувати, боюся гріха* (Довженко 1976: 33); *– Знаю і я його лайку. Наслухавсь доволі* (Довженко 1976: 56).

Не менш виразним є мовний портрет діда Семена. Він був письменний, щонеділі урочисто читав псалтир, але не розумів прочитаного. У спілкуванні послуговувався кращими зразками розмовного варіанта мови селянина кінця ХІХ ст. За свідченням автора, *любив дід гарну бесіду й добре слово. Часом по дорозі на дуг, коли хто питав у нього дорогу на Борзну чи на Батурин, він довго стояв посеред шляху і, махаючи пужалном, гукав услід подорожньому: – Прямо, та й прямо, та й прямо, та й нікуди ж не звертайте! Добра людина поїхала, дай їй бог здоров'я, – зітхав він лагідно, коли подорожній нарешті зникав у кущах. – А хто вона, діду, людина ота? Звідки вона? – А бог її знає, хіба я знаю... Ну, чого стоїш як укопаний? – звертався дід до коня, сідаючи на воза. – Но, трогай-бо, ну...* (Довженко 1976: 8). Увиразнюють та індивідуалізують мовлення діда характер розповіді повтори, усталені словосполучки з релігійним сугестивним чинником на зразок *дай бог здоров'я, бог його знає*, діалектні мовні одиниці, стійкі порівняння, які підтверджують його *гарну бесіду й добре слово*. Зрідка в мові діда теж простежується згадувана уже *фамільна приверженість до гострого слова* у формі прокляття, пор.: *Тоді Пірат, що спав біля діда на траві, схоплювався спросоння, тікав у любисток і з переляку гавкав уже звідти на діда. – Та не гавкай хоч ти мені. Чого б ото я гавкав, – жалівся дід. – Гав-гав! – Та бодай тобі кістка в горло! Кахи-кахи!...* (Довженко 1976: 9). Однак у мовному портретуванні діда Семена – це винятковий засіб.

Маловиразним є мовний портрет прадіда Тараса через незначну фіксацію в повісті штрихів до нього. Автор зазначив, що він любив розповідати про Десну, Сейм, про недалекі таємничі озера. Мовна характеристика прадіда близька до дідової. У лексиконі та ж етнографічно-побутова лексика. Синтаксис

характеризується певною особливістю, пов'язаною із поширеним використанням повторюваного (багатомісного) чи неповторюваного (одномісного) сурядного еднального сполучника *та*, пор.: – *Цить, Сашко, не плач, – приказував мені прадід Тарас, коли я починав чогось там ревити – не плач, дурачок. Приклепаємо косу, та накосимо сіна, та наловимо риби, та наваримо каші* (Довженко 1976: 23) або: – *Напораєм сіна та наваримо каші. Не плач, хлопчику* (Довженко 1976: 24).

Отже, у творенні художніх образів повісті «Зачарована Десна» важливу роль відіграють мовні характеристики персонажів. Мовний портрет кожного героя формується як авторською інтерпретацією мови персонажів повісті, так і безпосередніми зразками їх усного мовлення. Довженківське мовне портретування в повісті «Зачарована Десна», відбиваючи специфіку її особливості мови кожного з персонажів, забезпечує увиразнення й індивідуалізацію образів мовними засобами.

Білодід І.К. Мова творів Олександра Довженка. Київ: Вид-во Академії наук Української РСР, 1959.

Ганич Д.І., Олійник І.С. Словник лінгвістичних термінів. Київ: Вища школа, 1985.

Довженко О. Зачарована Десна. Кіноповість. Київ: Вид-во «Молодь», 1976.

Українська мова: Енциклопедія. Редкол.: Русанівський В.М. (співголова), Тараненко О.О. (співголова), Зяблюк М.П. та ін. Київ: «Укр. енцикл.» ім. М.П. Бажана. 2004.

REFERENCES

Bilodid, I.K. (1959) The Language of Oleksandr Dovzhenko's Works. Kyiv: Vyd-vo Akademii nauk Ukrainskoi RSR (in Ukr.).

Dovzhenko, O. (1976). Enchanted Desna. Film Story. Kyiv: Vyd-vo "Molod" (in Ukr.).

Hanych, D.I., Oliinyk, I.S. (1985). Dictionary of Linguistic Terms. Kyiv: Vyshcha shkola (in Ukr.).

Rusanivskiyi, V.M., Taranenko, O.O., Ziabliuk, M.P. (Eds.) (2004). Ukrainian language: Encyclopedia. Kyiv: "Ukr. entsykl." im M.P. Bazhana (in Ukr.).

Статтю отримано 22.11.2024

Vasyl Greshchuk, Valentyna Greshchuk

LINGUISTIC PORTRAITURE IN OLEKSANDR DOVZHENKO'S STORY "ENCHANTED DESNA"

The article examines the linguistic characteristics of the characters in Oleksandr Dovzhenko's "Enchanted Desna" based on their authorial interpretations and direct speech, found in monologues or dialogues. The linguistic portraits of the characters created by the author are marked by a set of specific and unique linguistic features that distinguish them from one another and collectively contrast with the linguistic portrait of the author himself. These features concern the syntactic organization of the characters' speech, their lexical composition, and grammatical structure. The author's language serves as a background for the verbal and artistic characteristics of the story's characters. From the perspective of narration and storytelling style, it reflects the language of an educated and intelligent individual, capable of shifting from heartfelt-lyrical and humorous tones to solemn-pathetic, figurative, and deeply metaphorical styles. The author's lexicon, with rare exceptions, is rich and literary normative, characterized by complex syntactic constructions.

The linguistic portrait of the main character, Sashko – the author in his childhood – is based on childhood reminiscences expressed in linguistic forms that captivate with their childlike spontaneity, sincerity, and heartfelt tone. The grammatical structure, lexical composition, and artistic means of this character's language are entirely determined by his childlike worldview and perception of life, which are quite original and extraordinary. Overall, Sashko's linguistic portrait is dominated by everyday-ethnographic elements combined with childlike-romantic and humorous aspects, which are natural and well-motivated as they reflect the living conditions in which the character grew up and in which the foundations of his artistic worldview and talent were formed.

The linguistic portraits of other characters in the story are also based on everyday-ethnographic and humorous linguistic elements, but each has its own specificity. For example, the linguistic portrait of the grandmother prominently features her frequent use of curses, which becomes its main marker. In sharp contrast, the linguistic characterization of Sashko's mother lacks curses or even coarse vocabulary. Instead, diminutive and affectionate lexicon reveals the image of a kind-hearted, world-loving person radiating goodness and warmth. The speech of Sashko's father,

who “loved jokes and precise, sharp words”, also stands out with its features. His speech contains, more often than others, lexical units of the East Polissian dialect. No less vivid is the linguistic portrait of Grandfather Semen, who loved “a good conversation and fine words”. The speech of the great-grandfather is similar to that of the grandfather but is characterized by the frequent use of the coordinating conjunction *and*, whether repeated or not, in its syntactic structure.

Dovzhenko’s linguistic portraiture in *Enchanted Desna*, reflecting the specificity and peculiarities of each character’s language, ensures the vividness and individualization of artistic images through linguistic means.

Key words: linguistic portrait, O. Dovzhenko, “Enchanted Desna”, linguistic characterization, verbal-artistic means, individualization of artistic images.